

Domáci glasovi

Stev.166

Lienz, ponedeljek 19. avgusta 1946.

Leto . .

TRST IN NJEGOVO ZALEDJJE

(Beseda k časopisnim člankom o tržaškem zaledju.)

Liberalni "Manchester Guardian" z dne 12.8.t.l. piše, da je edina realna rešitev tržaškega vprašanja v avtonomni ureditvi tržaške pokrajine s širokim zaledjem, ki bo obsegalo vse ozemlje med Sočo in Dravo. (Tako poroča londonski radio).

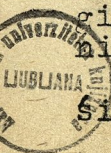
Ker je tržaško vprašanje zelo važno, prinašamo nekaj misli o njem.

Trst je poglavitna srednjeevropska luka, ki se je v zadnjih 200 letih razvila do sedanjega pomena. Dasi je Trst že v predrimski dobi bil znana luka, vendar so mu v srednjem veku delala hudo in uspešno konkurenco razna istrska obmorska mesta, zlasti pa slovenski Devin na kraški obali. Še pred 250 leti sta se Trst in Devin s tako silo borila za trgovsko prvenstvo, da so med njimi nastajali krvavi boji. Šele, ko se je Avstrija odločila za boljšo luko Trst, se je ta začel razvijati, Devin pa propadati. Prvi je danes velika svetovna luka, drugi pa majhna slovenska ribiška vas s slovečo preteklostjo.

Spočetka je Trst obsegal le majhen kos ozemlja ob morski obali z gričem sv. Justa. Okoli in okoli pa so živele slovenske vasi Barkovlje, sv. Ivan, sv. Jakob, Škedenj, Milje, Škorklja do Opčin, ki so danes deli tržaškega mesta. Mali Trst je torej bil postavljen na čisto slovensko ozemlje. Bil je od vsega početka mednarodna trgovska kolonija, o kateri bi si noben pošten zgodovinar ne upal trditi, da bi jo bili ustanovili Italijani. Saj je stala ta luka že v dobi, ko tja še ni bila stopila noga rimskega legionarja. Ko so v srednjem veku Benečani in Genovežani s svojo pomorsko silo prevzeli trgovsko pomorsko plovbo po Jadranu in Sredozemlju sploh, so kajpak prihajali tudi v Trst. Takrat je v teh morjih italijanščina bila trgovski jezik. Tako se je ta trgovski jezik nekako udomačil tudi v Trstu, kjer so se zbirali trgovski elementi vseh sredozemskih narodov in jezikov. Tako je nastal znani "tržaški žargon", jezikovna mešanica, ki se Italijani zdaj nanj po krivici sklicujejo, češ da je to italijanščina. Šele, ko so v prejšnjem stoletju Italijani začeli načrtno pošiljati svoje ljudi v Trst, se je italijanski element v tržaški mešanici začel bolj poznati. Tako je po zaslugi kratkovidne avstrijske politike nastala bajka, da je Trst "najbolj italijansko mesto" - "citta italianissima". To je resnica o "italijanstvu tržaškega mesta".

Zemljepisno in gospodarsko Trst do leta 1918 nikoli ni pripadal Italiji. Ko je po končani prvi svetovni vojni Trst po krivici bil prisojen Italiji - kljub njenim porazom, je začel gospodarsko propadati. Ta propad je bil tako občuten in viden, da so si celo zagrizeni italijanski nacionalisti v Trstu morali priznati, da Trst v Italiji nima bodočnosti in da tak Trst ni sposoben življenja. Na drugi strani pa se je tudi pokazalo, da prav tako veliko tržaško zaledje nima prostega izhoda v svet, dokler v Trstu sedi Italija.

Tržaško zaledje, če gledamo z gospodarskega vidika, je dvojno širše in ožje. Širše tržaško zaledje so vse srednjeevropske dežele, ki

po svoji zemljepisni legi in prometnih zvezah teže proti Trstu, ko iščejo potov v širni trgovski svet. Tako je do leta 1918 vsa Avstro-ogrška bila eno samo veliko gospodarsko zaledje tržaške trgovske luke. Po letu 1918 so to zaledje bile nasledstvene države, med njimi v prvi vrsti Jugoslavija. Ko je Italija zavzela Trst, so bile te zveze prekinjene, in nasledstvene države so si morale iskati drugih potov v svet.

Ožje tržaško zaledje pa so tiste dežele, ki so neposredno živele z dvigom in padom tržaške trgovske luke, kateri so dovajale poleg svojega odvisnega prebivalstva tudi svoje pridelke in izdelke. Od tega je bila odvisna populacija (naseljenost) tržaškega mesta, njegova industrija, pomorski promet, zlasti pa trgovina. Ko je leta 1918 Trst bil odrezan od svojega ožjega zaledja, je mogel le še životartiti. Toda tudi ožje zaledje je pogrešalo svojega naravnega izhodišča v svet ter je s tem trpelo veliko gospodarsko škodo. Najbolj je pri tem bila udarjena Jugoslavija s svojo Slovenijo, ki je tako izgubila svojo neposredno zvezo z morjem.

Z zgodovinsko-narodnega in zemljepisno-gospodarskega vidika Trst brez dvoma spada tja, kamor spada njegovo ožje zaledje, ki je v glavnem Slovenija. Zato bi storil delo pravičnosti, kdor bi Trst prisodil Jugoslaviji, ki ga potrebuje, medtem ko ga Italija sploh ne potrebuje, ampak si umišlja, da bo za svojo izdajalsko politiko še nagrajena z uresničenjem svojim narodno prenapetih šovinističnih in imperijalističnih želja. Ko bi zavezniki Trst prisodili Italiji, bi s tem s pestjo udarili v obraz vsem načelom pravičnosti in gospodarske smotrnosti.

Oziri na umišljenje laške "pravice", ki jih zavezniki vkljub njihovi krivičnosti zaradi nesrečne in nespametne Titove komunistične politike, pričenjajo upoštevati, so sprožili misel, naj bi Trst postal mednarodno mesto. To se prav lepo sliši in bi morebiti ne bilo docela napak, ko bi bili gospodje znali to stvar od prave strani zagrabiti. Toda začeli so ustanavljati tako "tržaško državo", ki bi bila trajni kamen spotike, neprestani povod preprirov in ki bi bila sama sebi v največje napotje.

Zato ni čuda, da so gospodje pri pariški zeleni mizi začeli misliti tudi na drugačno rešitev tega važnega vprašanja. Pri tej delavnosti, ki jo je pariška konferenca doslej pokazala, pa skoro ni uapnja, da bi se iz pariških besedovanj moglo kaj pametnega izci-
miti. Za vzgled naj nam služi časopisno poročilo, da hoče Italija predlagati takole rešitev tržaškega vprašanja:

Trst naj dobi večje zaledje kot samostojno državno telo, katero naj poleg Slovenije obsega vso Koroško, Furlanijo in Južne Tirole. To je največji nesmisel, ker Južne Tirole prav v ničemer ne morejo biti Trstu v korist, Trst pa njim ne. Laška politika tudi tukaj spet hoče reševati le svoja nacionalna, ne pa tržaška gospodarska vprašanja. Gospodarsko zaledje Trsta res obsega vso Slovenijo s Koroško do Visokih Tur vred in majhen del bližnje - nekdanj avstrijske Furlanije, Štajersko pa nekako do Lipnice pod Gračcem. S tega gospodarskega vidika Koroška spada tja kamor vsa druga Slovenija. Vse drugo pa bi bila neprimerna obtežitev take državne tvorbe, ki bi ravno zaradi tega postala nesposobna za življenje.

Zavedajmo se vendar: Tržaško vprašanje je v prvi vrsti gospodarsko vprašanje in ga je le tako treba reševati! Pri tem je z gospodarskega stališča brezpogojno treba upoštevati življenjsko povezanost Trsta s Slovenijo.

= :: =

KOLHOZI SE NE OBNESEJO. Ukrali 35 milijonov akrov žita. Od jinsko poljedelsko ministrstvo je tega so pridelali kolhozi 3 milijono objavilo, da so do 10. avgusta požejone 365 tisoč akrov. Revija "Kul-

tura in življenje" propagandno glasilo glavnega odbora komunistične stranke, je v nekem svojem članku napadla časopis "Socijalistično poljedelstvo", uradni list poljedelskega ministrstva, ker je baje s svojimi napačnimi poročili o uspešni žetvi v stavropolski pokrajini svoje čitatelje zavestno slabo informiral. Kot poroča ta revija, je glasilo poljedelskega ministrstva nekaj dni pozneje objavilo članek, v katerem govori o majhnem donosu kolhozov v stavropolski pokrajini in istočasno nanašanja izboljševalne ukrepe. Tudi delavsko glasilo "Trud" se pritožuje o slabem pridelku kolhozov v različnih ozemljih Rusije in navaja za to praktične zglede. Kot glavni vzrok, da so posamezni kolhozi odpovedali navaja primankljaj izvežbanega osebja.

TAJNI OBISK BRITANSKEGA POSLANCA V ŠPANIJI. Najmlajši brit. poslanec stotnik Francis Noel Baker sin znanega državnega ministra je pred kratkim prebil v Španiji 10 dni na tajnem obisku pri voditeljih špansko-republikanskega odporniškega gibanja in nato zopet prekorabil špansko-francosko mejo v vzhodnih Pirenejih. Izjavil je, da je pripravljen podvzeti v Španiji še eno potovanje in to uradno, da ne bi napravil vtisa, da hoče podati samo enostransko sliko. S svojega potovanja je prinesel predvsem dva splošna vtisa. V Španiji je danes republikansko gibanje, ki razpolaga z učinkovito organizacijo. Politično preganjanje vladnih nasprotnikov se nadaljuje.

AMERIŠKI DUHOVNIK O SOVJETSKI ZVEZI! Neka delegacija ameriškega društva za vojno pomoč za Rusijo, se je po enomesečnem potovanju po Rusiji vrnila v Združene države. Delegaciji, ki je proučevala razdelitev pošiljatev te pomoči v Rusijo, je pripadal tudi duhovnik dr. Newton. Slednji poroča, da kaže ruski narod močno željo po miru. Povsod, kamor je prišla delegacija, so govorili samo o miru. Svojboda premika delegacije po Rusiji, je bila tako neomejena kot v Ameriki. Življenski pogoji ruskega naroda

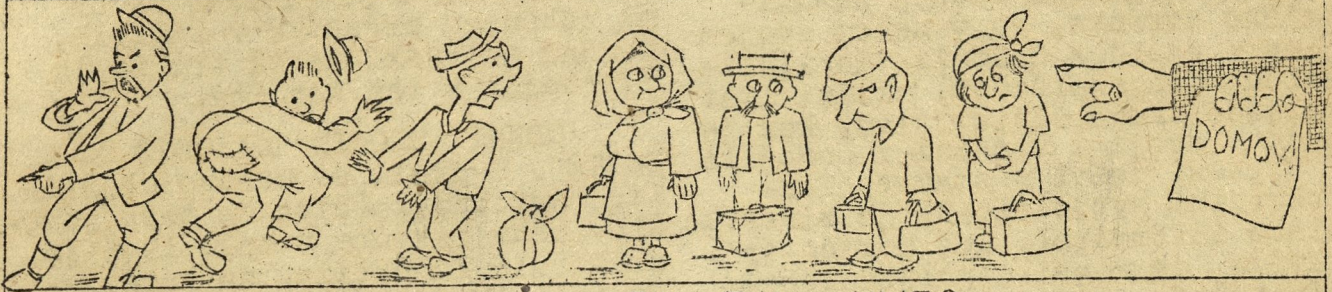
so boljši kot je mislil. Sicer ni nobenega presežka v živilih, vendar se ruski narod trudi, da bi shajal s tem kar ima.

ODKRIT ZLOČIN "NARODNE ZAŠČITE". V Trstu so uradno objavili: "Narodna zaščita za časa jugoslovanske zasedbe v maju 1945 je aretirala Zampatija, za katerim je izginila vsaka sled, dokler ni civilna policija v zadnjem času našla njegovega trupla v gropadski jami in ugotovila, da je bil nasilno umorjen. Aretirali so Teodorja Čoka, ki je bil član narodne zaščite in zapleten v aretacijo pokojnika."

"PRIJATELJI ČLOVEŠTVA . Avstrijska sekcija mednarodne lige za spravo med narodi "Prijetelji človeštva" je ustanovila odsek za preseljene osebe. Predsednik tega odseka je dr. Gelber, ki je izdal poziv na vse preseljene osebe, V tem poziv. poziva vse, "ki so izgubili svojo domovino," naj se vključijo v ustvarjanje. Ta odsek je ustanovil razne odbore, katerih predsedniki so: odbora št.2: (v glavnem za Ruse in Ukrajince) ing. Giovanni Anglesio, Salzburg; podpredsednik odseka dr. Sergius Jonin v Mondsee; predsednik odbora št.4: (za Ruse in Poljake): ing. Vladimir Karjakin; predsednik odbora št.5: Andrej v Sant Wolfgangu; odbora št.6: A. Rencz, Linz - Kleinmünchen; odbora št.7: dr. T. Roth, Salzburg; odbora 8: ing. Dragoslav Jungic, Lager St. Johann v Pongau-u. - Ko bomo o tej organizaciji zvedeli kaj več, bomo prinesli poročilo.

NOV SLOVENSKI TABORIŠČNI LIST. V Spittalju je 14. t. m. izšla prva številka "Taboriščnika" na 6. straneh. List obeta, da bo izhajal spočetka dvakrat na teden na 4 do 10 straneh, pozneje pa upa postati dnevnik, V uvodu pravi med drugim: "V posebno dolžnost si bomo šteli, da bomo gojili temeljne lastnosti, ki morajo odlikovati slehernega dobrega Slovence in Jugoslovana t. j. ljubezen do naroda, njegove vere, besede in domovine." "Taboriščniku" že-

DOMOV

ENI NE MAREJO — PA JIH SILIJO

DRUGI BI RADI — PA NE SMEJO

limo pri tem njegovem lepem delu veliko uspeha.

.....
 M TISKANE SLOVENSKE BESEDE
 M v beguštva zelo poorešamo.
 M Zato pridno segajmo vsaj po ti-
 M stem tisku, ki nam je na razpo-
 M lago! "Koroško kroniko" vsaka
 M slovenska begunska družina!
 M

**POSPEŠENO VRAČANJE PRESELJE-
 NIH OSEB.** Istočasno z UNRRA-ino konferenco v Ženevi se vrši konferenca za pospešitev vračanja preseljenih oseb. Zastopniki zahodnih velesil so izjavili sovjetskim, poljskim in jugoslovanskim zastopnikom, da imajo odkritosrčno željo, da bi bilo repatriiranih čimveč preseljenih oseb. Zvezni častniki vzhodnih držav se bodo podali v taborišča preseljenih oseb; da bi pregovorili svoje državljane, naj se vrnejo domov.

TRUMAN ZA PRESELJENE OSEBE. Predsednik Truman je pretekli teden objavil, da namerava predlagati kongresu, da izda dovoljenje za vselitev v Ameriko večjemu številu preseljenih oseb.

JUGOSLAVIJA PROTESTIRA. Ne-ka jugoslovanska protestna nota britanski in ameriški vladi trdi, da je v področju A Julijske Benečije vedno bolj ogrožena čast jugoslovanske armade in varnost jugoslovanskih uradnikov. Nota obtožuje zavezniško policijo in zavezniške oborožene sile, da se pristransko zavzemajo za napadalce, ali pa so se v spopadih, v katerih so bili ranjeni Jugoslovani zadržale pasivno.

NAJDALJŠA ŽELEZNICA. Transsibirska železnica, ki veže Moskvo z Vlašivostokom na Daljnem vzhodu, praznuje letos svojo 55 letnico. Proga je dolga 11.000 km, je torej najdaljša železniška proga na svetu in je za rusko narodno gospodarstvo kot tudi za vojaške namene ogromne važnosti. V novi petletki je predvidenih 800 milijonov rubljev za nove železniške naprave ter popravilo lokomotiv in vagonov na tej progi. Število vlakov bo z ozirom na število pred vojsko podvojeno.

MUSOLINIJEVO TRUPLO SO NASLI v nekem frančiškanskem milanskem samostanu. Po vladnem sklepu bodo truplo izročili Musolinijevi vdovi.